

MUZEA MEZI MINULOSTÍ A BUDOUCNOSTÍ

Technický scénář dokumentárního filmu

Vysoké učení technické v Brně
Brno
2024

MUZEA MEZI MINULOSTÍ A BUDOUCNOSTÍ

*Projekt NAKI III DH23P03OVV041 Přínos
uměleckoprůmyslových a technických muzeí pro
hospodářský rozvoj a vzdělanostní kulturu Moravy
a českého Slezska: východiska – stav – perspektivy
(PUTM)*

Scénář dokumentárního filmu
stopáž 20 minut

Literární příprava:

prof. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D. – Vysoké učení technické v Brně

Autoři scénáře:

prof. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D. – Vysoké učení technické v Brně

Dominika Mudrová – MAX TV FILM, s.r.o.

Mgr. Jindřich Juna – MAX TV FILM, s.r.o.

Úvodní titulky dokumentu
na pozadí montáže tematických
záběrů

Komentář m.o.:

Budovy muzeí v Brně a Opavě
Historické dveře muzea
detaily interiéru

Co je to muzeum? Asi každý si představí budovu, v níž je k vidění množství starobylých, zajímavých a jedinečných věcí, místo, které za pomoci shromážděných exponátů vypráví příběhy dob minulých, dávných i ne tolik vzdálených. Muzeum nám živě připomíná historii a kulturu, přibližuje běh dějin i obyčejných lidských životů.

To platí i o muzeích na Moravě a ve Slezsku, na něž zaměříme naši pozornost.

Současná rozmanitá krajina Moravy
a Slezska protkaná cestami všeho
druhu až po dálnice

Dron: záběry řek Moravy, Dyje,
Svratky, Bečvy, Odry, Opavice.

Kom.m.o.:

Pochopit jedinečnost Moravy
a Slezska nám pomůže, podíváme-li
se na toto území z nadhledu. Mezi
hory a kopce, od Beskyd a Jeseníků
k Bílým Karpatům a Darahanské
vrchovině, na řeky a k cesty, které je
křížují.

Římané – svědectví z archivů o jejich
pobytu a cestách.

Mapy – trikem naznačené jejich
cesty.

Jantarová stezka.

Předměty z archivů.

Kom.m.o.:

Byla to totiž krajina, která
spoluurčovala historické události. Již
staří Římané se snažili proniknout
co možná nejvíc na sever do
oblastí, odkud do Římské říše
proudily cenné suroviny jako byl
například jantar. Právě po tomto
tajuplném materiálu – zkamenělé
pryskyřici obvykle medově zlatavé
barvy – dostala jméno Jantarová
stezka, tvořená řadou paralelních
cest a stezek vedoucích z jihu od

Středomoří přes Moravu a Slezsko až na sever do Pobaltí. Po této nejstarší středoevropské magistrále proudil drahocenný materiál. Jantarová stezka si udržela význam až hluboko do středověku.

Foto - sken: barokní mapa
(Komenský, Wieland) nájezd
v obrazu - detaily staré mapy.
Obraz - portrét J.A.Komenského.
Detail Komenského mapy

Hudba v podkresu

Kom.m.o.:
Ve spleti čar na barokních mapách poznáváme říční toky i jednotlivá sídla, ale také místa, k nimž se váže něco výjimečného - jako když moravský rodák, učitel národů Jan Amos Komenský zaznamenal na své mapě Moravy místo zcela nevšední, Hradisko u Prostějova, jako naleziště myrhy, ve skutečnosti jantaru.

Obec Malé Hradisko - Drahanská vrchovina - Velký detail pryskyřice.
Krajina jižní Moravy - dron.
Doklady o životě a práci lidí v době barokní Moravy.

Na mapě vidíme čtená další místa

a s nimi vinohrady, léčebné prameny a lázně, sklárny nebo doly - překřížená kladívka na mapách upozorňují na místa těžby rud a produkce zlata, stříbra, mědi a železa.

Barokní kostel na Moravě:

Kláster:

Zámek:

Kom.m.o.:

Barokní Morava není jen zemí kostelů, klášterů, zámků a církevní nádhery, je i zemí řemesel a obchodu, zemí pohybu a cirkulace idejí, lidí i věcí, zemí, kde se s latinou, češtinou a němčinou mísila italština francouzština i španělština.

Staré texty v různých jazycích -
archiv.

Zámecký park v Dolní Rožínce

GPS 49.4749619N, 16.2091064E

Dron a další záběry parku.

Kom.m.o.:

Konec 18. století nemění mapu Moravy, ale mění společnost. Vztah země k císařské Vídni je nyní jiný, než byl v baroku, je to vztah k novým

myšlenkám, které do střední Evropy proudí z evropského západu a které souhrnně označujeme termínem osvícenství.

Portrét J.N.Mitrovského – obraz ze zámku v Dolní Rožínce.

Sbírka minerálů, knihy, rukopisy.

Dron zámku a jeho další záběry.

Hudba

Kom.m.o.:

Jan Nepomuk Mitrovský trávil příjemné dny na svém zámku v Dolní Rožínce nedaleko Brna, nejen aby pečoval o své panství, ale také aby se věnoval naukám a sběratelství: ještě dlouho po jeho smrti byly v komnatách k vidění sbírky minerálů, knihy a rukopisy. Hloubavá povaha byla větší ctnost než srdnatost barokních vojevůdců a elegance kavalírů; šlechta konce 18. století, to už nebyly jen plesy a radovánky, to byly také intelektuální zájmy, debaty, rozhovory.

Sekvence z knihovny.

Dron: zámecký park v anglickém
stříhu.

Obrazem vzdělanosti byla knihovna;
symbolem duchovní svobody
anglický park.

Zelný trh: Ditrichštejnský palác

GPS 49.1918622N, 16.6084581E

Hudba

Kom.m.o.:

Představitelé moravské mocenské
a intelektuální elity se na počátku
19. století pokusili překročit hranice
svých soukromých zájmů a sdružili
se do Hospodářské společnosti pro
Moravu a Slezsko.

Sekvence záběrů:

Moravské zemské muzeum v Brně.

Archivy: Františkovo muzeum -
dobové reálie.

Listina Hospodářské společnosti pro
Moravu a Slezsko.

Kom.m.o. pokračuje:

Na jejím základě bylo založeno
dnešní Moravské zemské
muzeum, spojující zájmy o historii

a přírodu celé země. Po tehdejších rakouském císaři Františkovi I. bylo pojmenováno Františkovo muzeum.

Portrét císaře Františka I.

Dobová fotografie a současný reál:

Stavba gymnázia v Těšíně a jeho muzeum.

Stavba gymnázia v Opavě a jeho muzeum.

Další muzea, která v menším měřítku plnila podobné poslání jako Františkovo muzeum, vznikla jako polosoukromé instituce při gymnáziích v Těšíně a v Opavě. I tato muzea měla za cíl rozšiřovat poznání regionu, shromažďovat doklady o přírodních poměrech a prostřednictvím archeologických nálezů svědčit o dávné minulosti.

Předměty ze sbírek muzeí v Těšíně a Opavě.

Za minerály, herbáři nebo sbírkami motýlů a brouků je třeba vidět nejen zájem tehdejších muzejních pracovníků a příznivců muzeí o poznání světa, ale také snahu poznané přírodní bohatství

zužítkovat v soukromém podnikání,
v zemědělství, lesnictví, v řemesle
i v průmyslu.

Archiv: dobové fotografie – práce lidí
při výrobě, zemědělské produkci,
v lesnictví, v průmyslu.
Textilní průmysl v Brně.
Těžba uhlí na Ostravsku.

Hudba

Kom.m.o.:

Celé 19. století je dobou, kdy
aktivní jedinci využívají veškerý
um a nápady v podnikatelských
aktivitách, ať už při výrobě textilu
v Brně nebo těžbě a zpracování
uhlí na Ostravsku. Právě tyto dvě
komodity, textil a uhlí, se staly
symbolem industriální éry. Ale
jak neustrnout, jak hledat nové
možnosti výroby i odbytu, když je
třeba čelit neúprosné zahraniční
konkurenci!

Dobové obrázky světových výstav:
Londýn, Paříž, Vídeň

Hudba

Kom.m.o.:

Vítaný způsob, jak se dozvědět, co nového se v Evropě a později také v Americe děje v průmyslu, obchodu, živnostenském podnikání, jaké technické vynálezy se objevily a kam se posouvá umělecká tvorba, poskytovaly světové výstavy. Ty střídavě do Londýna a do Paříže tisíce návštěvníků z celé Evropy, a tedy i z našich zemí.

Světová výstava ve Vídni.

Dobové fotografie.

Uměleckoprůmyslové muzejnictví.

V roce 1873 se podařilo takovou světovou výstavu uspořádat ve Vídni. Právě výstavy zaměřené na technologický pokrok, na nové trendy v hospodářství, vědě a umělecké tvorbě se staly objevným způsobem prezentace předmětů moderních i historických. Výstavy daly vzniknout novému směru - uměleckoprůmyslovému muzejnictví, které si dalo za cíl kultivovat, vzdělávat, informovat. A tak dohnat zpoždění, které Rakousko pocítovalo vůči západním velmocem.

Fasáda obchodní a živnostenské
komory v Opavě: detaily i celek fasády
GPS 49.9352836N, 17.9055903E
Dron a rozzáběrování budovy Obchodní
a živnostenské komory

Kom.m.o.:
Uměleckoprůmyslová muzea
v rakouském mocnářství,
a tedy i v Čechách, na Moravě
a ve Slezsku, by nevznikla bez
vlivu světových výstav. Především
by se ale nerozvinula bez účasti
nových vlivných korporací,
které reprezentovaly tehdejší
podnikatelské vrstvy a technickou
inteligenci: obchodní a živnostenské
komory. Sdružovaly majitele
velkých továren, obchodních
společností a finančních ústavů,
zástupce škol a živnostenských
spolků i představitele regionální
politiky, všechny ty, kteří
spojovali osobní profit s obecným
rozvojem a civilizačním
vzestupem společnosti. Tyto
instituce se totiž nevěnovaly
jen stavovským záležitostem,
ale také rozvoji průmyslového
školství, vzdělání řemeslníků
a v neposlední řadě právě zakládání
uměleckoprůmyslových muzeí.

Dronové záběry a další detaily
budov:

Uměleckoprůmyslové muzeum
v Brně.

Uměleckoprůmyslové muzeum
v Opavě.

Dvě nejvýznamnější muzea
vznikla v zemských centrech –
na Moravě v Brně a v rakouské
části Slezska v Opavě. Jejich
výjimečnost dokládají budovy,
které byly pro muzea postaveny.
Oproti starším vlastivědným
muzeím, která se musela spokojit
s někdejšími šlechtickými paláci, pro
uměleckoprůmyslová muzea byly
pořízeny novostavby na význačných
místech obou zemských hlavních
měst.

Vídeň – exter.a inter.:
historická vyobrazení umělecko-
průmyslového muzea ve Vídni

Dobové fotografie ze
stavby a dokončení budovy
uměleckoprůmyslového muzea
Vídeň.

Portrét: prof. H.von Ferstel

Vzorem pro muzejní budovy v Brně a Opavě se stala budova uměleckoprůmyslového muzea ve Vídni. Její autor, profesor vídeňské Akademie Heinrich von Ferstel, do středu muzea umístil dvoranu s arkádovými ochozy,

Dvorana s arkádovými ochozy.

Další záběry dokládající estetiku interiéru dvorany.

kteřá připomíná nádvoří italských paláců doby renezanace. Dochovala se dodnes, a zůstává tak dokladem renesančního přístupu k hledání rovnováhy mezi technologickým rozvojem a uměleckou stránkou výroby, příkladem funkčnosti a tvarové harmonie, inspirativním i pro moderní výrobu.

Hudba

Uměleckoprůmyslové muzeum

Vídeň: sbírky s předměty, dokládající dobový život v řemeslech i umění.

Kom.m.o.:

V muzejních sálech se postupem času shromáždily dokonalé příklady řemeslného umu středověkých, renesančních i barokních nábytkářů,

tkalců, sklářů a keramiků, kovářů
i hodinářů, šperkařů i výrobců
krajek.

Schopnost spojit účel věcí
s kultivovanou, esteticky vytříbenou
formou byla pro minulá staletí
samozřejmostí; nyní šlo o to tuto
ztracenou nebo zapomenutou
schopnost objevit a navázat na ni.

Vídeň:

Budova uměleckoprůmyslové školy

Kom.m.o.:

Proto u vídeňského muzea vyrostla
také budova uměleckoprůmyslové
školy, která funguje dodnes.

Brno

budova uměleckoprůmyslového
muzea v Brně: exteriér, interiér,
detaily budovy

GPS 49.1942453N, 16.6045839E

Hudba

Kom.m.o.:

Budovu uměleckoprůmyslového
muzea v Brně projektoval Johann
Schön, profesor zdejší německé
techniky, který se stal i ředitelem
muzea.

Portrét: prof. Johann Schön
Fotografie z jeho života. Jeho vodní
a silniční stavby.

Rodák z italských Benátek studoval na vídeňské Akademii a měl v oblibě neorenezanci, jak bylo ostatně pro jeho generaci typické. Byl však nejen ctitelem umění, ale také moderní techniky, na německé technice v Brně působil jako profesor vodních a silničních staveb a staveb z železobetonu.

Johann Schön zemřel v červenci 1914 ve Vídni – krátce před vypuknutím první světové války, která uzavřela epochu rakousko-uherské monarchie a uměleckoprůmyslových muzeí.

Fotografie z pohřbu: Johann Schön –
náhrobek.

Hudba do tečky.

Brno: dronové záběry.
Budova uměleckoprůmyslového
muzea v Brně: exteriér, interiér,
detaily budovy

Hudba

Kom.m.o.:

Po celé dvacáté století muzeum hledalo novou funkci, adekvátní době, a až nedávno ji našlo:

Sbírky předmětů na téma:

design, móda, umění.

Záběry dokumentující citlivou instalaci v historické budově.

muzejní budova nyní slouží designu, módě a vztahu designu a umění. Návštěvník se v muzejních sálech setkává s díly předních českých designérů. Neobvyklá originální instalace provokuje ke hře s tvarovými představami artefaktů v historické kulise, kterou tvoří Schönova neorenezanční budova. Při všech estetických kvalitách muzejní budovy není dnes, sto jednačtyřicet let od otevření veřejnosti, není její koncepce přece jen už překonaná? Jak s ní dnešní muzejník může - nebo musí pracovat?

Jan Press, ředitel
Uměleckoprůmyslového
muzea v Brně

Sync. Jan Press,
ředitel Uměleckoprůmyslového
muzea v Brně:

(odpověď na otázku, jak vést muzejní činnost v limitech historické budovy, jaká to má omezení a jaké naopak výhody...)

Opava: dronové záběry budova
uměleckoprůmyslového muzea
v Opavě: exteriér, kupole, sochy...
GPS 49.9372822N, 17.9085397E

Hudba

Kom.m.o.:

Podobně jako v Brně, i v Opavě navrhli budovu pro muzeum architekti Johann Scheiringer a Franz Kachler školení ve Vídni a navazující na obecně přijímaný vzor, jímž byla budova vídeňského uměleckoprůmyslového muzea. O pár desetiletí mladší muzejní budova v Opavě se v architektonických detailech přece jen liší.

Kupole muzea v Opavě: socha Genia.

Foto:

Theodor Friedl

Johann Scheiringer

Franz Kachler

Zaujme především kupole, která nese sochu Genia od vídeňského sochaře Theodora Friedla. Budova

sloužila nejenom sbírkám, ale tak jako tomu bylo i v Brně, také jako sídlo odborné knihovny a místo pro pořádání přednášek a kreslířských kurzů.

Fotografie – dobové interiéry.

Fotografie dokládají podobu interiérů, které jsou dnes již minulostí.

Opava – archiv:
historické fotky interiérů budovy
uměleckoprůmyslového muzea

v Opavě:

sály s porcelánem, kovovými
předměty, interiér kostela z Tošovic

Hudba

Kom.m.o.:

Na rozdíl od brněnského muzea
se v opavské muzejní budově
vystavovaly též obrazy, a dokonce
interiér dřevěného kostela svatého
Martina z Tošovic u Oder.

Fotografie z expozice:

Interiér kostela sv. Martina z Tošovic
u Oder.

Opava:
interiér dvorany muzejní budovy,
ochoz...

Hudba
Kom.m.o.:
Interiér muzea ale dnešního
návštěvníka překvap. Je výsledkem
rekonstrukce po druhé světové válce,
kterou navrhl brněnský architekt
Zdeněk Alexa.

Foto: Zdeněk Alexa
Záběry dvorany, varhanní pozitiv,
expoze preparátů zvířat. Vitríny
expoze.

Dvorana zůstala, ale již bez štukové
dekorace a povrchů, které imitovaly
mramor. Schodiště do patra končí
u varhanního pozitivu, menších
přenosných varhan, která jsou plně
funkční a využívána ke koncertům.
Preparáty velkých exotických zvířat
připomínají, že dnešní Slezské
zemské muzeum není již oním
starým uměleckoprůmyslovým
muzeem, ale více než sto let
regionálně koncipovanou
vlastivědnou institucí. Muzejní
budova je podobná té brněnské, ale
poslání muzejní instituce je naprosto
odlišné. Není budova, pojatá jako
úctyhodný chrám múz, dnes již
překážkou?

Jana Horáková, ředitelka muzea

Sync. Jana Horáková, ředitelka
Slezského muzea v Opavě:

(muzejní provoz v historické budově
v současné době...)

Kom.m.o.:

A jaké jsou perspektivy? Jednou
z nich je hledat možnosti stávajících
historických budov, které ztratily
původní využití, a tvůrčím způsobem
je proměnit v muzejní objekty.

doc. Jiří Palacký
ve svém ateliéru na FA VUT

Sync. doc. Jiří Palacký, ateliér FA VUT
(odpověď na otázku, jak provést
konverzi budovy pro muzejní účely)

Ostrava
Dolní oblast Vítkovic: záběr na areál
z ochozů Boltovy kavárny.

Hudba

Kom.m.o.:

Druhou možnost skýtají průmyslové
areály, kde probíhala výroba a které
si dodnes udržují genia loci z doby
své funkčnosti. K nebi se zvedající
konstrukce jako z románů Julese
Verna asociují dobrodružství
technického myšlení, touhu

po objevech a vynálezech a odvahu k experimentům. Pro dnešního návštěvníka mají neopakovatelné kouzlo autentičnosti, svou industriální krásu.

Dolní oblast Vítkovic – dronové záběry.

Návštěvníci industriálního muzea.

Posluchači koncertu J.Nohavici

v Gongu.

Záběry z různých aktivit v Dolní oblasti Vítkovic.

Kom.m.o.:

Morava a s ní české Slezsko bylo od nejdávnějších časů zemí tvořivých lidí, a je tomu tak i dnes. Dolní oblast Vítkovic se mění ve výjimečné centrum, které spojuje příznivce popkultury, sportu, regionální historie, montánního turismu. Jestli se stane novodobým muzejním areálem, který dokáže návštěvníkům všech generací poutavě a srozumitelně ukázat krásu i složitost civilizačního pokroku ukáže až budoucnost.

Závěrečné titulky dokumentu.

Hudba do tečky.

Pokyny k realizaci

Snímek bude natočen v profesionální broadcast kvalitě, tzn. v souladu s technickými požadavky televizních médií, např. České televize. Výsledný záznam v elektronické podobě bude odpovídat požadavkům pro sdílení na internetu, webových stránkách nebo sociálních sítích.

Kamera: XDcam EX3, záznam HD full, 1920x1080, 50 i s poměrem stran 16:9

Zvuk: Sample rate 48000 kHz, stereo, Bit rate 320 kbps

Střih: Avid Media Composer

Průvodce – speaker: Jan Vlasák

Celková stopáž snímku: 20 min.

Mediální dosah:

Snímek bude prezentován na webu projektu NAKI

Snímek bude nabídnut do vysílání veřejnoprávního média, viz kanály ČT (vysílání a ivysílání)

Snímek bude zařazen do struktury studijního plánu studentů muzeologie FF MU a studentů Fakulty architektury VUT